

Світ допомагає відновлювати Україну

ІНФОРМУЄ, ПОЯСНЮЄ, НАДИХАЄ!

Школярі області зможуть навчатися очно у змішаному форматі

ПРО ЦЕ та інші результати підготовки до нового навчального року розповіла директорка департаменту освіти і науки Запорізької ОДА Людмила Бухаріна під час брифінгу в медіацентрі ЗОВА.

ПАНІ ЛЮДМИЛА повідомила про, відповідно до викликів воєнного часу, масштабну трансформацію системи освіти в регіоні, яка почалася з березня 2024 року. За цей час були розроблені три освітні моделі для різних категорій учнів. Діти, які перебувають на підконтрольній Україні території, ходитимуть до школи в очно-змішаному форматі. 122 школи на території Запорізької області мають облаштовані укриття, де навчатимуться понад 46 тисяч учнів.

“Навчання буде проходити виключно в укриттях. Воно може бути організоване по змінах або графіках. Школярі, як мінімум, будуть залучені до освітнього процесу, бачитимуть вчителя, зможуть спілкуватися між собою. Це

також відновить належний рівень дисципліни”, – зауважила посадовця.

За словами Людмили Бухаріної, у дистанційному форматі працюватимуть школи, де неможливо створити безпечні умови. Заочно відбуватиметься навчання і в освітніх закладах, що релокувалися до Запоріжжя з тимчасово окупованих територій та не мають власних приміщень. Дітям, які виїхали з батьками за кордон і навчаються там у місцевих школах, дистанційно викладатимуть предмети з українознавчим компонентом. Для 20-ти тисяч учнів на тимчасово окупованих територіях передбачений педагогічний патронат.

Також у Запоріжжі планують відкрити 71 заклад дошкільної

освіти, які працюватимуть у змішаному форматі. Чотири тисячі вихованців старшої вікової групи відвідуватимуть дошкільні заклади не більше трьох годин на день. “Не всі дитячі садочки мають власне укриття. Половина з них користуватимуться укриттями в закладах освіти, бібліотеках, що знаходяться поруч”, – повідомила Людмила Бухаріна.

Також у змішаному форматі працюють усі 18 запорізьких професійно-технічних навчальних закладів. Вони охоплюють 10 тисяч студентів. 12 коледжів із 30-ти, що є на території області, розпочнуть очне навчання. Решта працюватиме дистанційно.

До 1 вересня 2024 року було проведено опитування серед батьків, вчителів, керівників шкіл. Із 25-ти тисяч батьків школярів, які долучилися до опитування, майже 52 відсотки відповіли, що для своєї дитини вони обрали очну освіту в змішаному форматі. Очне навчання підтримали і 88 відсотків керівників навчальних закладів.

“Після початку навчального року ми продовжимо аналізувати ситуацію. Будемо дивитись, наскільки діти та батьки задоволені організацією очного навчального процесу. І надалі будемо розвивати та оновлювати освіту в регіоні”, – підсумувала Людмила Бухаріна.

Деталі – згодом.

Ганна ЧУПРИНА, фото авторки

Інтеграція ветеранів у цивільне життя

ЯК ПОВІДОМЛЯЮТЬ у Мінреінтеграції, у межах платформи «Жити назустріч» запущено кілька проєктів для ветеранів:

- ✓ «Фінансовий рестарт»: освітній курс із порадами щодо управління своїми фінансами;
- ✓ «Фінансовий хаб»:

інклюзивний простір для консультацій і фінансових заходів;

✓ «Фотопроект із ЦУМ»: виставка, яка розповідає історії незламних ветеранів і ветеранок.

Ініціатива покликана полегшити процес повернення ветеранів до цивільного життя.

Зокрема, інтегруватися у трудові відносини, фінансові процеси, підприємництво та суспільство загалом.

Платформу «Жити назустріч» було створено за підтримки ПУМБ, Superhumans, Veteran Hub, «Ігор Нескорених» і «Серця Азовсталі».

Відомий волонтер позмагається за перемогу у шоу «МастерШеф»

НА ТЕЛЕКАНАЛІ СТБ почався 14-й сезон кулінарного шоу «МастерШеф». Серед учасників, які будуть змагатися за перемогу, є й житель Запоріжжя, керівник ГО «Helper Україна» Данило Щербаков. Як повідомив він на своїй сторінці у Facebook, на етапі відбору він приготував національну грузинську страву – хінкалі з різними начинками. Судді оцінили смакові якості страви, проте зауважили, що презентація могла б бути кращою. Зрештою, судді Ектор Хіменес-Браво, Ольга Мартинівська та Володимир Ярославський одноставно сказали: “Так”, що дозволило Щербакову

пройти до наступного етапу шоу та продовжити боротьбу за перемогу.

За словами Щербакова, участь у проєкті «МастерШеф» він бере з однією метою: здобути

перемогу та спрямувати всі призові кошти на підтримку наших захисників. Громадська організація «Helper Україна» займається благодійністю в Україні вісім років. У мирні часи команда підтримувала дітей із соціально незахищених груп, дітей і людей з інвалідністю та людей похилого віку. І з першого дня війни волонтери роблять усе можливе, щоб допомогти людям.

Фото зі сторінки у Facebook Данила Щербакова

ЄС надав Україні для розмінування «Віру», «Любов» та інше обладнання

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ передав Україні дві машини для розмінування GCS-200 та інше спеціалізоване обладнання для розмінування вартістю понад 1,8 млн євро. Про це повідомляється на порталі Східного партнерства.

Це чергова поставка в межах пакету підтримки ЄС на суму 25 млн євро для гуманітарного розмінування, оголошеного під час Саміту Україна-ЄС у лютому 2023 року. Цей пакет допомоги призначений для забезпечення нагальних потреб державних операторів протимінної діяльності України: від базового обладнання для команд розмінування до піротехнічних транспортних

засобів і роботизованих систем розмінування.

“ЄС підтримує Україну у вирішенні викликів, пов’язаних із мінним забрудненням, у тому числі шляхом надання нагально необхідного обладнання. Наша спільна робота рятує життя, дає надію та сприяє кращому майбутньому України”, – зазначив тимчасово повірений у справах Представництва ЄС в Україні Ремі Дюффо.

Раніше цього року Державна спеціальна служба транспорту України отримала першу систему для розмінування DOK-ING MV-10, яку було названо «Надія». Дотримуючись традиції, дві нові системи буде названо «Віра» та «Любов»

Тиша... Спокій... І пригоди

Як польські друзі допомагали запорізькій журналістці перемкнути мізки

“ЧІША... Спокуй...” – протягом двох тижнів відпочинку, які доля подарувала мені в колі друзів у Польщі, ці слова я чула майже щодня.

Пан Пьотр Висоцький, наче психотерапевт, повторював їх і в сутінках, коли ми разом з його дружиною пані Люциною сиділи на балконі у компанії п’яток котів; і серед дня, у затінку дерев перед будинком; і на візитах до їхньої доньки з маленьким онуком...

Тиша буває і у нас серед ночі, а от спокою справді дуже бракує. Втім, навіть у Польщі заспокоїтися не одразу вдалося. Перші ночі я прокидалася від незрозумілої бентеги й одразу зазірала у смартфон. Там – повітряна тривога по Запорізькій області... І до кінця відпустки здригалася, коли чула сирену. У Польщі під час спеки чи у разі прогнозу бурі нею схиляють добровільні пожежні команди, а інші мешканці на її виття майже не реагують. Бо то звуки, що гарантують безпеку, а не навапики...

Втім, гріх скаржитися. Адже я перебувала в колі друзів у мирній країні.

Щирі друзі з «Кроніки Бескидзької»

З газетою «Кроніка Бескидзька», що видається у місті Бельсько-Бяла [Шльонське воєводство], «МИГ» має дружні стосунки більше двох десятиліть. У 2000-х роках то були творчі поїздки за обміном. А 2014 року, коли росія вдерлася на Донбас і захопила Крим, президент видавництва «Праса Бескидзька» Пьотр Висоцький першим запропонував підтримку.

Так само сталося і 24 лютого 2022 року. Польські друзі протягом кількох місяців допомагали сім’ям кількох наших співробітників влаштувати тимчасове життя у Європі. Журналісти «Кроніки Бескидзької» постійно цікавилися, що відбувається на теренах Запоріжжя і області [до речі, Бельсько-Бяла є містом-партнером нині тимчасово окупованого Бердянська]. Мартін Калуськи тричі публікував великі матеріали про життя нашого пьотрфронтового міста. А навесні пан Пьотр Висоцький запросив авторку цих рядків на відпочинок.

Чудова можливість перемкнути мізки почала «працювати» одразу: вже дорогою до Бельсько-Бяли я навіть випадкові турботи сприймала як пригоди. А їх [пригод] було чималенько.

Закінчення – на 8-й стор.

Вона втратила
домівку та роботу.
Але не зламалася...

ФАКТИ СВИДЧАТЬ, що най-важче знайти роботу жінкам передпенсійного віку. А якщо ти вимушена біженка та маєш інвалідність, то марно й сподіватися... Але Любов Чабан із Василівки довела: немає нічого неможливого, якщо ти дуже цього бажаєш.

Так, у Вільнянській громаді розповіли надихаючу історію 57-річної жінки, яка власним прикладом показала, що, незважаючи на складні життєві обставини, можна знайти новий шлях до успіху.

Любов Вікторівна Чабан – медична сестра з 37-річним досвідом роботи. Але через війну вона змушена була залишити звичне місце роботи та своє рідне місто Василівку, яке окупував ворог, і переїхати на підконтрольну Україні територію Запорізької області.

Незважаючи на свою інвалідність і втрату домівки, жінка не зламалась. Вона рішуче взялася за пошук кращого життя на новому місці. Проте головною проблемою стало працевлаштування. Самостійно знайти роботу Любов Вікторівна не змогла – вік вже поважний, а ще й інвалідність.

Тоді на початку весни жінка звернулася до Вільнянського відділу Запорізької філії Запорізького центру зайнятості. Завдяки підтримці спеціалізованого кар'єрного радника, вона успішно пройшла всі ключові етапи пошуку роботи: від створення резюме до проходження співбесід з роботодавцями. Шлях був нелегким, але кожен крок наближав до мети.

Нарешті, завдяки власній наполегливості та професіоналізму, Любов Вікторівна стала частиною дружнього колективу Запорізької міської лікарні №7. Вона продовжує допомагати людям, застосовуючи свій багаторічний досвід і знання в медичній сфері.

Історія Любові Чабан – це приклад для всіх, хто, піддавшись складним обставинам, втратив віру в себе. Вона доводить, що навіть у найважчі моменти життя можна знайти силу, аби рухатися вперед і досягати нових вершин. Непохитна віра у власні сили та підтримка з боку небайдужих людей, безумовно, допоможуть відновити сенс життя навіть тоді, коли, здавалося, вже все втрачено.

Запоріжці завалили DREAM проєктами відновлення

МІСЬКА територіальна громада представила на платформі DREAM аж 115 проєктів з відновлення. Про це повідомила **секретарка Запорізької міської ради Регіна Харченко**.

Серед представлених проєктів 89 стосуються капітального ремонту, в тому числі багатоповерхівок, постраждалих від російських обстрілів. Ще 25 – це нове будівництво, та ще один – потреба в товарах та обладнанні.

За галузями проєкти на DREAM розподілені так:

- ✓ 50 – відновлення у сфері освіти;
- ✓ 29 – у галузі промисловості, торгівлі та послуг;
- ✓ 17 – у сфері охорони здоров'я;
- ✓ 5 – у сфері соціального захисту.

Частина проєктів профінансована та реалізується. Зокрема, це відновлення багатоквартирних будинків. *“Продовжуємо й надалі шукати фінансування. З DREAM це легше та прозоріше”,* – йдеться у повідомленні.

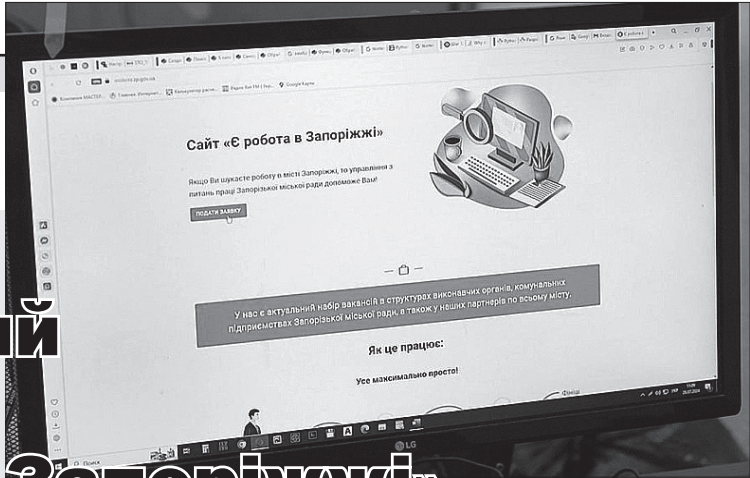
Нагадаємо, що «МІГ» детально писав про DREAM – цифрову екосистему для підзвітного управління процесами відновлення [вдбудо-ви] у квітні поточного року. Тоді на платформі було зареєстровано 46 проєктів Запорізької міської громади.

Як діє соціальний проєкт «Робота в Запоріжжі»

ЗА ПОВІДОМЛЕННЯМ МІСЬКРАДИ, вже близько восьми місяців у Запоріжжі реалізується соціальний проєкт «Робота в Запоріжжі». Результати свідчать, що проєкт допоміг багатьом запоріжцям працевлаштуватися в короткі терміни. Даний проєкт спрямований на допомогу мешканцям міста та переселенцям у працевлаштуванні в органах місцевого самоврядування та комунальних підприємствах Запоріжжя.

– *Через військове вторгнення рф в Україну виконавчі органи та комунальні підприємства Запорізької міської територіальної громади відчувають кадровий голод. Причина – виїзд значної частини працівників до західних областей та за кордон. Так, станом на 1 червня загальна кількість вакансій у виконавчих органах та на комунальних підприємствах Запорізької міської ради складала цього року 1764. Це вакансії різного характеру. Від таких, як двірник, прибиральник службових приміщень, водій автотранспортних засобів, до вакансій, які потребують професійного спрямування – лікар, вчитель, електрогазозварник та інші,* – розповіла **начальниця відділу праці управління з питань праці ЗМР Тетяна Циганок**.

Щоб стати учасником проєкту «Робота в Запоріжжі», необхідно зареєструватися на сайті «Є робота в Запоріжжі» та чекати дзвінка від потенційного роботодавця.

– *Принцип роботи цієї програми дуже простий. Людині необхідно перейти на сайт, зареєструватися в системі та подати резюме. Наші працівники зв'яжуться з потенційними роботодавцями та нададуть їм кандидатуру до працевлаштування,* – наголосив **головний спеціаліст юрисконсульт юридичного відділу управління з питань праці ЗМР Олександр Клецкий**.

З початку року в рамках цього проєкту в органи місцевого самоврядування та на комунальні підприємства Запоріжжя працевлаштовано 714 людей, з них 252 – ВПО. Нову роботу люди знайшли у комунальних підприємствах «Запоріжжремсервіс», «Водоканал», «Міські теплові мережі», у департаментах міськради – соціального захисту населення, освіти і науки, спорту, сім'ї та молоді й інших.

Наприклад, запоріжанка Інна Кривоноса півроку наполегливо шукала роботу, звертаючись по об'явах, розміщених на різних сайтах та у газетах, але працевлаштуватися не вдалося. А ось завдяки проєкту «Робота в Запоріжжі» жінка доволі швидко знайшла роботу за своїм фахом і вже понад шість місяців працює техніком транспортного цеху в КП «Запоріжжмиськвітло».

– *На сайті Запорізької міської ради побачила інформацію про проєкт «Робота в Запоріжжі». Я зареєструвалася та заповнила*

анкету. У той же день зі мною зв'язалися фахівці та провели невеличку співбесіду, з'ясували, яку роботу я шукаю, який фах та досвід роботи маю. Через кілька днів зі мною зв'язалися та повідомили, що для мене є робота. Я пройшла співбесіду і влаштувалася працювати на підприємство «Запоріжжмиськвітло», – поділилася Інна.

На початок літа кількість вакансій в органах місцевого самоврядування складала 93, на комунальних підприємствах – 284. Співробітників також шукали у сфері освіти – 1293 вакансій; охорони здоров'я – 77 вакансій; культури – 11 вакансій; спорту – шість вакансій.

Найбільша нестача вакансій спостерігалася для представників наступних професій: психолог, соціальний працівник, бухгалтер, лікар, медична сестра, вчитель, вихователь, електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсар-сантехнік, токар, електрогазозварник, водій автотранспортних засобів, прибиральник службових приміщень тощо.

НАГАДАЄМО, для того, щоб взяти участь у проєкті, необхідно перейти за посиланням <https://erobota.zp.gov.ua> та заповнити анкету.

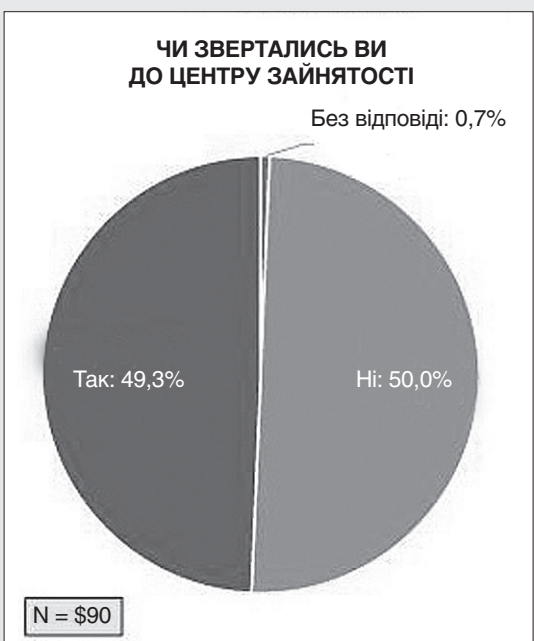
■ Телефон для довідок [у тому числі при виникненні труднощів з реєстрацією та заповненням анкетних даних]: +38(050) 693-26-22.

Потреби жінок, які шукають роботу під час воєнного стану

ПІД ЧАС опитування, яке проводив Благодійний фонд «Єдність за майбутнє», майже половина жінок-респонденток [49,3 відсотка], котрі планують працевлаштування, відповіли, що до центрів зайнятості не звертались. Серед причин, з яких не звертаються до центрів зайнятості, самі жінки позначають: відсутність такої установи на доступній відстані, труднощі при реєстрації через ДІЮ, статус з яким не реєструють у центрі зайнятості [декретна відпустка, не розірвана з попереднім роботодавцем трудова угода, статус приватного підприємця, неофіційне попереднє працевлаштування], брак потрібних документів [відсутність трудової книжки, атестату, диплому на руках], недовіра до ЦЗ.

Ось приклади найбільш типових відповідей щодо причини, з яких жінки не звертаються до центрів зайнятості:

- ✓ “Активні бойові дії в місті”
- ✓ “Бо в мене маленька дитина. Залишити її ні з ким”
- ✓ “Бабуся потребує догляду”
- ✓ “Бо вони шукають роботу по спеціальності”
- ✓ “Бо надають роботу далеко від дому”
- ✓ “Договір з попередньої роботи не розірвано”
- ✓ “Бо не можу працювати цілий день”
- ✓ “Бо страшно бути далеко від дома під час тривоги/обстрілів”

■ За результатами соціологічного дослідження Запорізького благодійного фонду «Єдність за майбутнє», респондентками якого стали мешканки прифронтових регіонів – Запорізької, Донецької та Харківської областей.

- ✓ “Бо ще перебуваю в декреті”
- ✓ “В мене немає трудового стажу. Ніколи не працювала офіційно”

✓ “Не бачу допомоги від цієї організації [в мене багато друзів так і не знайшли роботу хоча були зареєстровані у ЦЗ]”.

Крім того, за допомогою будь-яких служб з питань працевлаштування, кар'єрного консультування зверталось всього 13,9 відсотка респонденток; 30 відсотків з них – один раз, 28 відсотків - два рази, 16 відсотків - три рази, ще 20 відсотків зверталися чотири рази та більше.

Більшість опитаних жінок мають досвід самостійного пошуку роботи [91 відсоток], а 27,6 відсотка планували розпочати свій бізнес.

За результатами проведеного дослідження, експерти відзначають слабку обізнаність жінок щодо програм та ініціатив спеціально спрямованих на безробітних в Україні. Так, із 590-та респонденток лише 91 надала змістовні відповіді. Частіше всього згадували про Державні центри зайнятості.

Частка жінок, що не працюють, встановили своє життя на паузу в очікуванні завершення війни, не мають психічних ресурсів пристосуватися до життя в актуальних умовах. Час розколовся на «до» та «після». Життя «до» відчувається як більш реальне, ніж те, що «після». Такий стан, за висновками експертів, є наслідком перенесеної травмуючої події.

Підготувала Світлана ШКАРУПА

Відновлення Запоріжжя: чи прислухається влада до думки громадськості

Нещодавно до редакції газети «МІГ» завітала координаторка «Ради відновлення Запоріжжя», голова ГО «ЕкоСенс» Тетяна Жавжарова. Вона розповіла про головні завдання та досягнення ради, а також про деякі локальні проєкти, які підтримує та впроваджує це об'єднання.

НАГАДАЮ, що «Рада відновлення Запоріжжя», яка була створена в лютому 2023 року, – це незалежне консультативно-дорадче об'єднання громадських та благодійних організацій, науковців, експертів, підприємців, голів ОСББ, активних громадян, які згуртувалися для спільної роботи з питань післявоєнного відновлення та сталого розвитку нашого міста. Звідси й головна мета – покращити якість відновлення Запоріжжя. Перш за все, через залучення громадськості, науковців, експертів до процесів відновлення та завдяки визначенню потреб громади. А також шляхом налагодження кращої комунікації громадського суспільства з місцевою владою, державою, донорськими організаціями, інвесторами для допомоги у відбудові Запоріжжя та реалізації спільних проєктів.

– По-перше, під егідою ради нам вдалося об'єднати ті громадські організації, які були роз'єднані, кожен окремо займався своїм напрямком, – відзначає **Тетяна Жавжарова**. – Взагалі проблемою нашого міста завжди був дуже слабкий голос громадськості через роз'єднаність. Наразі ми позиціонуємо себе як спільна громадськість, яка має більший вплив на міську раду. Це вкрай важливо.

Рада відновлення, за словами її координаторки, за потреби залучає знання і досвід потрібних експертів, місцевих та зарубіжних фахівців, які можуть допомогти органам місцевого самоврядування під час складання Планів відновлення.

Серед перших практичних результатів – залучення незалежних експертів з енергоменеджменту і адаптації до зміни клімату та підготовки рекомендацій щодо відновлення цих сфер. Напрацювання було

передано профільним департаментам Запорізької міськради.

Крім того, минулого року стартував проєкт «Рада відновлення як інструмент залучення громадськості до формування екосистеми сталості, стійкості та демократії в Запорізькій області», який розпочали члени Ради ГО «ЕкоСенс», ГО «Дивосвіт» та «Національна платформа стійкості та згуртованості по Запорізькій області» за підтримки уряду Великої Британії. У рамках цього проєкту було проведено масштабне соціологічне дослідження, а саме: перше та поки що єдине після повномасштабного вторгнення опитування запоріжців про вплив війни на життя громади та потреби і пріоритети відновлення. Результати опитування стали базовими для створення збірки «Зелена книга відновлення Запоріжжя: дорожня карта».

У ній дано аналіз основних викликів та пріоритетних заходів із зеленого післявоєнного відновлення Запорізької міської територіальної громади. А також подано структурно-логічні схеми відновлення для найбільш вразливих секторів, які значною мірою пошкоджені під час повномасштабної війни та є ключовими для сталого розвитку міста.

Збірку презентували на «Форумі відновлення Запоріжжя» та безпосередньо у Запорізькій міськраді.

– Треба зазначити, – каже Тетяна Жавжарова, – що «Форум», який ми провели у лютому цього року, став помітною подією. Він зібрав у Запоріжжі десятки спікерів, висвітлив актуальні питання з відновлення та розбудови міста, згуртував представників міської та обласної влади, громадськості, наукової та експертної спільноти. У роботі «Форуму» також взяли участь представники посольств Британії

та Німеччини, Міжнародного фонду «Відродження» та коаліції Ro3kvit.

Важливим результатом також є те, що члени «Ради відновлення Запоріжжя» увійшли до офіційної робочої групи, створеної в Запорізькій міській раді щодо планування відновлення.

Але порозумітися із представниками місцевої влади вдається не завжди.

– Доволі часто чиновники забувають, що вони як представники органів місцевого самоврядування зобов'язані прислуховуватися до жителів громади і враховувати їхню думку, – каже координаторка РВЗ. – Зокрема, негативну реакцію викликало прийняття міськрадою рішення щодо закриття низки шкіл. А ось самих батьків, діти яких вчилися у цих школах, не спитали, чи згодні вони з цим. Та й взагалі нічого не пояснили. Людям треба пояснювати рішення влади до того, як їх приймати. А не після. В даному випадку по кожній школі окремо пояснити, чому саме цей заклад має бути закритий. Тому ми пропонуємо все ж таки проводити публічні слухання по кожній школі, яку влада має намір закрити, окремо. А на майбутнє завжди проводити слухання, якщо питання стосується багатьох громадян, і враховувати думку запоріжців.

Загалом за понад півтора роки діяльності «Рада відновлення Запоріжжя» провела три публічні дискусії для виявлення викликів війни та пропозицій щодо відновлення. Це «Відновлення очима молоді», «Думка громадських організацій», «Відновлення очима бізнесу». Також проведено декілька тренінгів.

Тетяна Жавжарова також зауважила, що, крім плану післявоєнного відновлення, Запоріжжю потрібна нова стратегія розвитку. Існуюча була прийнята 2017 року. Але з того часу багато що кардинально змінилося, особливо після

24 лютого 2022 року. Тому Стратегія потребує повного перегляду. Допомагають у цьому запрошені експерти ГО Ro3kvit. Вони розробляють Візію розвитку Запоріжжя до 2030 року і вже запропонували схему документу з 12-ти кластерів. Це «Трансформація економіки», «Безпека і захист». «Освіта», «Нове житло», «Громадські місця та простори» тощо.

Члени «Ради відновлення Запоріжжя» теж увійшли до робочої групи з розробки Візії. Зокрема, вони пояснили, чому одним із основних напрямків вважають відновлення ментального здоров'я запоріжців. Також напрямку у своїх кластерах Ro3kvit не передбачив. Але треба пам'ятати, що життя у прифронтовому місті під ракетними обстрілами негативно відбивається на емоційному стані запоріжців. Це підтвердили результати соціологічного опитування. Особливо чутливими є переселенці, більшість яких вимушено переїхала до Запоріжжя з територій, які або окуповані, або там ведуться активні бойові дії.

Експерти «Ради відновлення Запоріжжя» продовжують активну роботу над створенням «Візії розвитку міста до 2030 року» в складі робочих груп, організованих урбаністичною коаліцією Ro3kvit. Це стосується усіх напрямків – екологічного, економічного, модернізації та розбудови житлового фонду, покращення інфраструктури міста тощо.

Крім того, «Радою відновлення Запоріжжя» підготовлені певні свої локальні проєкти, і організації-члени ради їх реалізують.

Активних недержавних організацій, які беруть участь у роботі РВЗ, понад двадцять. У кожного – свій багатий практичний досвід і свої досягнення. Тож багато проєктів за тими напрямками, що увійшли до «Зеленої книги відновлення Запоріжжя», вже виконуються.

– Наприклад, «ЕкоСенс», який я багато років очолюю, займається аналізом якості річкової води та проєктом ревіталізації [відновлення, – ред.] річок у нашому регіоні, – каже Тетяна Жавжарова. – Ми вже провели експедиції на річках Суха та Мокра Московка. Нещодавно ГО «ЕкоСенс» почала проєкт для підвищення стійкості Запоріжжя через Раду відновлення. Проєкт сприятиме активній участі громадян у прийнятті рішень, які стосуються відновлення міста. Це допоможе збільшити соціальну згуртованість та активність жителів.

Також, за словами координаторки ради, ГО «Дивосвіт» у рамках покращення ментального здоров'я запоріжців цієї весни запустив у дію групи психологічної підтримки, а влітку запросив на заходи арт-терапії в етноселю людей з інвалідністю.

Крім того, ресурсний центр «Крок» працює з представниками ОСББ, навчає їх тому, як розробити проєкти та підготувати документи для участі у програмі «Енергодом».

ГО «Спільно HUB» допомагає у розробці Програм комплексного відновлення для п'яти громад Запорізької області [серед них і Запоріжжя].

Так і за іншими напрямками. Члени РВЗ впевнені, що відновленням Запоріжжя треба займатися вже зараз – наскільки це можливо. Бо міжнародні донори вже зараз виділяють невеликі кошти на певні проєкти. Зокрема, на енергетичну незалежність та перебудову. Але, переконана Тетяна Жавжарова, щоб громадам отримати цю фінансову допомогу, треба об'єднатися, консолідувати зусилля і місцевої влади, і бізнесу, і громадських організацій.

Світлана ШКАРУПА,
фото авторки

ВІТАЄМО!

Онлайн-виданню «Відбудова Запоріжжя» – один рік

У ЗАПОРІЗЬКОМУ центрі журналістської солідарності відбулася зустріч з журналістами онлайн-видання «Відбудова Запоріжжя». Про історію створення, напрямки діяльності та перспективні плани цього ресурсу розповіли його очільник **Максим Савченко**, випускова редакторка **Анастасія Чобліна** та стажерка, студентка коледжу ЗНУ **Еліна Михайлова**.

Як медіа, «Відбудова Запоріжжя» існує з 1 вересня 2023 року. Передісторія його створення така.

Повномасштабне вторгнення випускник ЗНУ, журналіст Максим Савченко зустрів у рідному селі на Мелітопольщині, звідки евакуювався у травні того ж року. «Два з гаком місяці – був час подумати над майбутнім і чим займатися, – розповів

Максим Савченко. – Ті медитації призвели до впевненості у тому, що наша Перемога неминуча, і відбудова стане фундаментальним явищем на багато років».

У Запоріжжі пан Максим знайшов друзів із громадської організації «Стратегічна візія». Хлопці та дівчата кристалізували ідею про створення онлайн-видання, яке акумулює усе про відбудову Запоріжжя – інфраструктуру, бізнесову і ментальну. І рік тому почали предметну роботу, орієнтуючись на економічно активних мешканців та мешканок Запорізького регіону, представників органів місцевого самоврядування, власників і топ-менеджерів запорізьких бізнесів, у тому числі тих, що задіяні у процесі відновлення. Згодом до цих

цільових аудиторій долучилися внутрішньо-переміщені особи.

На різних етапах команду підтримали Інститут масової інформації та Media Development Foundation.

Команда створила сайт «Відбудова Запоріжжя», який за рік набрав кілька десятків тисяч читачів, має сторінки у соціальних мережах Facebook, Instagram, месенджері Telegram. Над

створенням і розповсюдженням медіа-продукції «Відбудова Запоріжжя» працюють п'ять журналістів, інколи залучаються фрілансери та студенти. Загалом на місяць на сайті публікується понад 100 новин і ґрунтовних матеріалів середнього та великого обсягу.

За словами Максима Савченка, в планах команди – диверсифікація продукції та амбітна мета увійти до ТОП-10 видань Запорізького регіону.

Вітаємо колег із першою річницею і бажаємо подальших успіхів, енергії та натхнення.

Ганна ЧУПРИНА,
Фото авторки

І РОЗУМУ, І СЕРЦЮ

Форум «Тарасов ПАРК»: в ім'я Пам'яті та Майбутнього

Про сталість духу та енергію громади

Однією із таких подій став Мистецький форум «Тарасов ПАРК» 17-18 серпня. Ініціаторами його проведення стали Катерина Тарасова – дружина відомого громадського діяча та правозахисника Дениса Тарасова, який боровся за повернення громаді скверу в центрі міста, а взимку 2023-го віддав життя, боронячи Україну, – арткураторка Льона Радченко [НеКультурна Культурологиня], продюсер та режисер Максим Добролюбов і головна редакторка віжн-радіо «На дотик» Ольга Вакало.

На відкритті форуму пані Ольга акцентувала увагу присутніх на трьох ключових моментах новітньої запорізької історії, які довели сталість козацького духу. «Тектонічним зсувом стало проведення у Запоріжжі 18 серпня 1991 року другого фестивалю «Червона Рута», після якого відбувся ГКЧП, а за кілька днів Україна проголосила Незалежність... Я далека від містики, але щось знакове у цій події є. Друге – це 13 квітня 2014 року, наша «ясна неділя». Коли на Великдень запоріжці у такий незвичиний спосіб дали відсіч «руському міру». А третє подія сталася 9 серпня 2018 року. Тоді після наглої вирубки дерев у сквері Яланського запоріжці пішли голіруч зносити паркан, яким забудовники обнесли територію. То був вияв енергії громади, яка не миритиметься з несправедливістю, а стане боротися. Одним із її потужних борців і був Денис Тарасов».

«Денис дуже вірив у Запоріжжя і його майбутнє, – розповіла Катерина Тарасова. – І самовіддано працював на це майбутнє, незважаючи на випадки розчарування... Колись я запропонувала йому поїхати до іншого міста, де не доводилося б розбивати головою кригу байдужості. Денис подивився на мене і сказав: «А хто буде розбудовувати Запоріжжя?»...»

Кооперація

«Ідея-Потреба-Підтримка»

Денис дуже любив джаз, театральне мистецтво, перформанси, зустрічі з інтелектуалами.

Наприкінці минулого року у пані Катерини з друзями з'явилася мрія провести крутий театральний фестиваль. «Ми почали стукати в різні двері, але їх зачиняли. Натхнення зникало. І тоді мій друг, театральний продюсер і режисер Максим Добролюбов, запропонував зробити щось у пам'ять Дениса.

І все відчинилося. І пішов потік підтримки – від міської влади, від людей, від мешканців Запоріжжя».

Мабуть, та енергія громади, про яку говорила пані Ольга, дала ще один потужний сплеск. В ім'я Пам'яті та Майбутнього.

Форум проходив на двох майданчиках: у Запорізькому академічному обласному театрі юного глядача та у Незламному хабі. Останній [до речі, розташовується на вулиці імені ще одного загиблого героя – історика В'ячеслава Зайцева] – яскравий приклад того, що міська влада не стоїть осторонь питань культури. Обладнаний за усіма вимогами безпеки, він протягом повномасштабної війни став місцем постійних зустрічей творчих людей у різних формах – мало не щодня там щось відбувається. І на відкритті форуму було приємно бачити серед спікерів керівника департаменту культури і туризму Запорізької міської ради Олексія Максименка, який зауважив: «Проведення цього Форуму – це історія про взаємодію громадськості, влади і митців, які продовжують у надскладних умовах шукати можливості для самореалізації. Ми вибудували ланцюжок «ідея-потреба-допомога», і я впевнений, що й надалі ми усі питання вирішуватимемо разом».

Динамічні вектори сучасного мистецтва

...Продюсер та режисер Максим Добролюбов попередив: програма «Тарасов ПАРК» буде різною за складністю: перформанси, дорослі вистави

Харківського театру ляльок, читання листів Кафки під супровід джазу тощо. «Ми вирішили не загравати з запоріжцями, а показати рух сучасного світу, вектори мистецтва... Зараз не існує стічних та провінційних театрів – ми усі в однакових умовах. Тому намагаємося відкривати зсередини двері для спілкування – як з українськими глядачами, так і з закордонними».

Мистецький форум «Тарасов ПАРК» був насичений подіями. І кожен, хто виявив до них цікавість, не залишився байдужим. Для мене особистим відкриттям стало знайомство з плеядою чеських митців, які працюють у мистецтві коміксу. Виявляється, цей жанр ретельно вивчається у вишах Республіки Чехія, і широко практикується не тільки художниками, а й медійниками.

Надзвичайно цікаво було майже вживу [по відеозв'язку] послухати думки про минуле і сучасність відомого українського історика та офіцера ЗСУ Олександра Алфьорова. А очна [без усяких обмежень] лекція письменниці Каріни Армлос [Чехія] на тему «Розквіт, обірваний соцреалізм: культурне життя південно-східних регіонів на зламі XIX – XX ст.» подарувала знання про опірні україноцентричні постаті Запоріжжя, Бердянська, Херсона, Миколаєва, Луганщини

Запоріжжя – столиця вільного духу. Який навіть під час війни спонукає людей на створення неабияких мистецьких подій, що потребують купи сил, натхнення і самовідданої роботи на спільний результат. Аби довести, що Запоріжжя – не забуте Богом місце недалеко від лінії фронту [а багато співвітчизників питають, чи працює у нас «Нова пошта» і чи є хліб-сіль у магазинах], а місто, що торує шлях деокупації мізків, з якої, власне, і починається деокупація та відновлення усього іншого.

та Донеччини, які сприяли розвою на наших землях «Просвіти» і у той чи інший спосіб сприяли впізнаваності та окремішності української культури.

Сучасне мистецтво перформансу було представлене учасницями Стипендії імені Антонена Арто Євгенією Мелконян та Анею Шевченко. Сама концепція стипендії народилася лише два роки тому, коли увага до України була підвищеною, але митці розуміли, що для її утримання потрібно багато зусиль. Тож Стипендія підтримує пошук та експериментування в перформативному мистецтві, яке може бути цікавим як місцевому, так і закордонному глядачу.

«Простір [не]вільного висловлювання» Ані Шевченко, який мисткиня досліджує, спілкуючись з глядачами шляхом обміну записаними на папірцях думками, співзвучними тій чи іншій аудиторії, був представлений не тільки в українських містах, а і в Берліні. У Запоріжжі десятигодинне магічне дійство завершилося роздумами про війну, страх і водночас мужність та відповідальність за рідне місто – начебто голосом мисткині до запоріжців промовляв сам Денис Тарасов.

Перформанс «Нитка» незалежної артистки співачки Євгенії Мелконян був зосереджений на самопізнанні, дослідженні власних коренів [у випадку мисткині, українських та вірменських] і містичній подорожі

Жінки у часі та просторі. Неймовірної краси голос, виразність і принада кожного поруху, звернення до прадавніх мотивів та обрядів, які хоч не дуже розумієш, та шкірою відчуваєш їхню магію, – усе це підкорило запоріжців, як нещодавно і поціновувачів перформативного мистецтва Відня.

А на глядачів ще чекали «Кафка. Кава. Джаз». Листи видатного експресійного письменника-модерніста у супроводі київських музикантів читав актор театру і кіно Дмитро Олійник.

Театральна частина форуму достойна окремого матеріалу. А тут зазначимо, що Мистецький форум «Тарасов ПАРК» однозначно сколихнув культурний простір міста. І організатори сподіваються, що він матиме продовження.

«Є надія, що Запоріжжя розквітне і стане найкрутішим містом в Україні. Як і мріяв Денис Тарасов.

І парку Тарасова бути!», – написала після завершення форуму на Фейсбучі Катерина Тарасова.

Боротьба за парк Тарасова у прямому сенсі триває.

Громадські діячі сподіваються, що після остаточного його повернення громаді тут із часом постане зелений простір Культури, а не простого відпочинку. Де знайдеться місце для задоволення культурних потреб усіх – малюків і дорослих, людей зрілого віку та з обмеженими можливостями. А вільні запоріжці пишатимуться своїм містом і світло згадуватимуть його Героїв.

Хай так і буде!

Ганна ЧУПРИНА,
фото авторки

Можливість

спільних переживань:

вистави

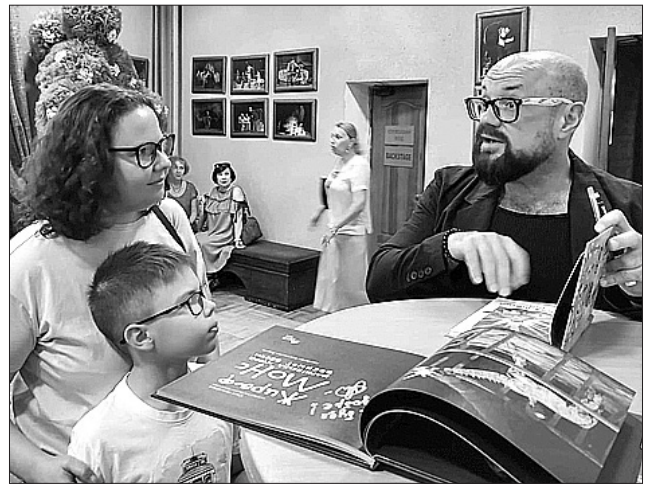
«Вертеп» та «Жираф Монс»

ЗА ПРОГРАМОЮ Мистецького форуму «Тарасов ПАРК» у Запоріжжі вперше побував Харківський державний академічний театр ляльок імені В.А.Афанасьєва. Тож театральна складова була чи не найвагомішою у заходах форуму. До цього доклали зусиль і Запорізький міський департамент культури, і продюсер обох представлених вистав Максим Добронравов.

У перший день повний зал глядачів зібрала створена спільно із Львівським обласним академічним театром ляльок вистава «Вертеп» [Харківський театр має у своєму репертуарі й вистави для дорослих, і дитячі, і для сімейного перегляду].

До таких належить «Жираф Монс», вистава другого фестивального дня, до якої завітали мами з дітками, які давно побачили афішу та чекали на подію... Тим більше, що у залі був присутній і автор п'єси Олег Михайлов, який привіз книжки і щиро спілкувався з глядачами у фойє та у камерному залі Театру молоді.

Вистава про маленького безіменного жирафку, який обирає собі ім'я Монс – почувши історію про жирафа, що жив у цьому ж зоопарку в минулу війну, – дитяча своєю казковістю та дотепністю. Дитяча завдяки усьому чарівному ляльковому світу, який з дерева та металу створив на сцені художник Костянтин Зоркін. А ще тому, що, розповідаючи про жахливу реальність війни, історія про Монса дуже ощадлива щодо болючих емоцій.

Чотири казки, об'єднані під обкладинкою книжки «Дивна весна», були створені у 2022 році, коли Харків нещадно бомбили росіяни, страждали і люди, і... звір у зоопарку. «Як пояснити дитині, що відбувається? – розмірковував автор Олег Михайлов. – Виник такий образ: каміння з неба. У казках таке трапляється: приходять недобрі велетні та руйнують будинки...»

Та крім казкового трактування реальності, автор та його театральне оточення, оговтавшись від шоку перших днів повномасштабного вторгнення, шукали відповідь на доросле запитання: «Яким має бути театр у такі часи?» І дивлячись на сцену, де були показані «Жираф Монс» та «Вертеп» [історія Ірода, який знову воскрес у наші часи], гортаючи афішу Харківського театру ляльок, який має десятки нових робіт у репертуарі та дає вистави в укритті, – розуміш: цей театр відповідає часу.

Шукаючи пояснень, пан Олег дав своє бачення того, що ми шукаємо у театрі: «Це потреба людини у спільних переживаннях. Ми збираємося разом, заходимо до зали, бачимо одне одного... Потім гасне світло, з'являються актори... І те, що відбувається, ми переживаємо разом. Цей момент – неповторний, все у театрі відбувається тут і зараз».

Отож за можливість спільних переживань та неповторних емоцій запоріжці вдячні Харківському театру ляльок, з яким побачилися вперше, та сподіваються на нові зустрічі та на кращі часи.

Інеса АТАМАНЧУК,

фото зі сторінки театру та надані учасниками події

«Вперед, екіпаж!»

Морська романтика філософа-захисника Володимира Гордійченка

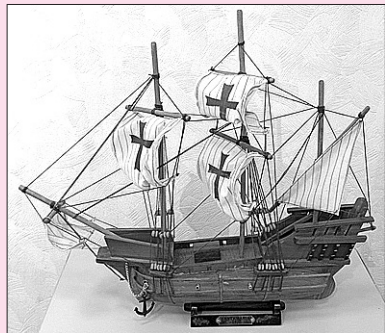
...МИНУЛОГО РОКУ ми спілкувалися з запорізьким філософом, педагогом, художником, Захисником Володимиром Гордійченком з приводу підготовки виставки його військових «фоліантів» у Запорізькому обласному художньому музеї. Намагаючись зробити краще фото, я весь час боялася зачепити один із макетів вітрильників. У різній стадії готовності, вони займали майже весь простір кімнатки Володимира Вікторовича. Тоді пан Володимир і розповів про свою мрію доробити «флотилію» і спустити її на воду Конки коло рідного села на Оріхівщині, подивувати дітлахів.

На жаль, війна, що продовжується, не дозволяє здійснитися мрії про свято для дітлахів та односельців. Рідні пана Володимира, у тому числі невістка та двоє онуків, вимушені були евакуюватися до Запоріжжя. Втім, першу частину свого задуму Володимир Гордійченко здійснив: доробив колекцію вітрильників. І у День Героїв національного прапора, напередодні Дня Незалежності України, презентував виставку «Сім футів під кілем» у стінах обласного художнього музею.

...Про море Володимир Гордійченко мріяв з дитинства. «Ковтав» пригодницькі романи про піратів та флібустьєрів, згодом – про великі географічні відкриття, і малював зображення фрегатів та галеонів ручкою на сторінках шкільного зошита. В юності спробував вирізати з дерева човен-довбанку, такий використовується з сивої давнини. Начебто нескладна робота, та руки добряче порізав. Втім, це не відвернуло його від думки про подальше майстрування.

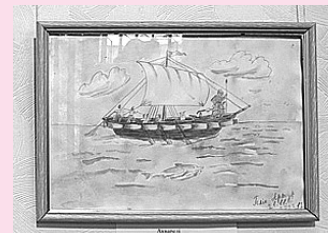
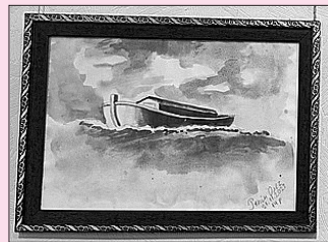
Згодом зроблені власноруч макети кораблів стали наочним матеріалом на його лекціях для студентів колишньої «машинки» [нині НУ «Запорізька політехніка»]. Зокрема, сумнозвісний «Титанік» став головним героєм цілої імпрези, з потопленням включно.

Потім у доробку пана Володимира з'явилися численні скульптури з пап'є-маше, та корабельна тема його не відпускала. Протягом 20-ти років він збирав та вивчав відомості про славетні судна, шукав їхні креслення та «конструктори».

І тепер на виставці можна побачити репліки на караку Христофора Колумба «Санта Марія», особистий корабель Марії Медічі галеон «Сан Джованні Батиста», британський корабель «Баунті», лінійний корабель адмірала Нельсона «Вікторія», трансатлантичний пасажирський лайнер «Олімпік» [«родич» «Титаніка»], козацькі чайки і навіть підводний човен.

Своїм завзяттям пан Володимир надихнув і двох онуків – Олега та

Малюнки онуків майстра

Володимир Гордійченко

Човен-довбанка

собі, але коли б були матеріали, я б теж хотів зробити якийсь корабель».

Володимир

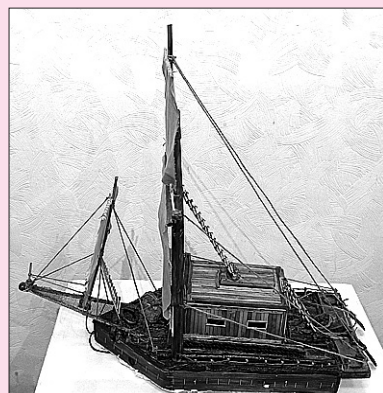
Гордійченко має й неабияку театральну жилку: колись він виступав перед студентами в образах Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, інших історичних постатей. І тепер лишився вірним собі: на відкритті він був у ролі Едварда Джона Сміта – капітана «Олімпіка». Олег з Артуром не відстали від дідуса – і приміряли обладунки піратів. Правда, флібустьєри з них вийшли дуже чемні та виховані. Хлопчики закінчили відповідно восьмий та сьомий класи школи у Таврійському [дистанційно], готуються до нового навчального року і міркують над продовженням «кораблебудування». Та разом з дідусем вони нагадували справжній мужній та сміливий екіпаж. Готовий після Перемоги до спуску флотилії на воду [усі кораблі мають баласт] у рідних місцях.

Виставку «Сім футів під кілем» прикрашають екзотичні мушлі та корали з колекції відомого біолога, мандрівника і патріота Валерія Кеменова, а також копії творів мариністики українського художника вірменського походження Івана Айвазовського і його учнів Олексія Боголюбова та Льва Лагорію.

Завітайте на виставку! На додачу в залах Запорізького обласного художнього музею можна побачити також виставки «Сяйво надії» Андрія Шмирина та «Дух істини» Геннадія Мінаєва.

Музей працює по п'ятницях, суботах та неділях.

Ганна ЧУПРИНА,
фото авторки

Артура Рєпніх – спочатку на малювання аквареллю кораблів на морських хвилях, а у травні хлопці взяли майструвати макет плоту «Кон Тікі» Тура Хейєрдала, який урочисто спустили на воду під час відкриття виставки. Хлопчики розповіли, що уважно подивилися фільм про «Кон Тікі», поміркували, як краще його зробити, порадилися з дідусем, і будівництво плоту принесло їм велике задоволення. Кінцевий результат захопив і їхнього друга Тимура Савченка, який сказав: «Художник з мене так

Тимур Савченко, Артур та Олег Рєпні

Кушугумська громада [селища Кушугум, Балабине, Малокатеринівка] розташована в 15-кілометровій зоні від лінії фронту. Тому ворог обстрілює її території майже з усіх видів озброєння.

Як під час війни живе та працює прифронтowa Кушугумська громада

Прильоти: відновлення будівель та компенсація постраждалим

За словами голови громади **Володимира Сосунівського**, внаслідок обстрілів з початку повномасштабного вторгнення було пошкоджено майже 400 приватних будинків, більше десяти зруйновано повністю, також пошкоджено заклади освіти та приватні підприємства.

Минулого року тільки в Малокатеринівці [знаходиться найближче до фронту] і тільки під час одного обстрілу, який тривав майже годину, значних руйнувань зазнали 163 оселі, постраждало чотири особи.

Вже цього року 20 серпня росіяни знову двічі обстріляли Малокатеринівку. Поцілили у дитяче кафе та житловий сектор. Внаслідок терористичної ворожої атаки двоє людей загинули – 14-річний хлопець та 60-річний чоловік; вісім мешканців громади, переважно діти, отримали поранення. Пошкоджено 50 приватних будинків, сім осель було зруйновано вщент.

– Але завдяки дії державних програм та підтримці благодійних фондів і волонтерів, пошкоджені будівлі, де це можливо, оперативно відновлюються, – каже Володимир Сосунівський. – *Постраждалі своєчасно отримують допомогу, у тому числі грошову компенсацію. В нас є юрист та архітектор, які за потреби допомагають людям подавати заявки на «Відновлення». Ми за цим одні з лідерів в реєстрі пошкодженого майна.*

Постійними партнерами громади є благодійні фонди «Доркас», «Карітас Запоріжжя», «Посмішка ЮА», «Global Empowerment Mission», «World Central Kitchen», ГО «Офіс перспективного розвитку» [ФАО ООН], ГО

Освітня фундація «Потенціал» за фінансування французької організації Актед. Вони неодноразово надавали мешканцям грошову допомогу, продуктові набори, паливні брикети, а ще будівельні матеріали на відновлення постраждалих будинків та об'єктів цивільної інфраструктури.

Також Кушугумська громада в рамках Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» [DOBRE] отримала екскаватор-навантажувач JCB, водонагрівачі, пральні машини, мікрохвильові печі, мотопомпу, відбійний молот, шини для спецтранспорту та інше – на загальну суму понад 3,172 млн гривень.

Кількість жителів у громаді навіть зростає...

Попри близькість фронту, за понад два роки повномасштабної війни на більш безпечні території України чи за кордон з території громади виїхало близько десяти відсотка місцевих жителів. Натомість приїхало багато вимушених переселенців із тимчасово окупованих міст та селищ. Наразі, за офіційними даними, у громаді зареєстровано близько трьох тисяч ВПО. Показово, що станом на 2020 рік населення Кушугумської

людей похилого віку; спортивні активності; надаються різні соціальні, медичні та психологічні послуги.

Також на території громади створено добровільну пожежну команду [місцева пожежна охорона]. Було відремонтовано стару пожежну машину, облаштовано приміщення для чергування, налагоджено зв'язок з ГУ ДСНС в Запорізькій області. На додачу команда МПО отримала від обласного управління ДСНС ще одну автоцистерну, а селищна рада передала УАЗ та бортовий автомобіль. Підрозділ активно працює і навіть допомагає сусіднім громадам: зокрема, виїжджали до Степногірська ліквідувати пожежі після ворожих прильотів.

– У нас також найкращий, я вважаю, цілодобовий опорний пункт поліції, – каже Володимир Сосунівський. – *Працюють три поліцейські громади, які мають у своєму розпорядженні три службові авто. Працюють відмінно. До речі, добровільна*

пожежна команда розташована на одному майданчику із пунктом поліції. Також є на чергуванні медичний працівник. Це такий собі міні безпековий центр.

“Овочі – свої, дуже смачні!”

Ринок у Кушугумі невеличкий. Продають переважно овочі та фрукти зі своїх городів та садів. А ще – квіти.

– Ринок у нас маленький, бо ми живемо неподалік від Запоріжжя. Кожні 15 хвилин маршрутка їде. Багато

хто працює там, та й у більшості своїй городи є, – каже місцева продавчиня. І додає:

– *Але дивіться, які овочі! Свої, дуже смачні, і недорого. Помідори, огірки, кабачки, баклажани – все сама вирощувала. Тільки-но з грядки!*

Дійсно, овочі дуже свіжі, відбірні, а ціни десь на десять-п'ятнадцять гривень дешевше, ніж у Запоріжжі.

Стара проблема стала ще гострішою: влітку – майже без води

Але є в громаді і не вирішені проблеми. Одна з найбільш актуальних – нестача питної води. Особливо влітку.

Цій проблемі вже багато років. Питна вода до громади поставляється із Запоріжжя [довгий час постачальником було запорізьке КП «Водоканал», наразі – КП «Облводоканал»] у такий послідовності – Балабине, Кушугум, Малокатеринівка. І щоліта із початком поливного сезону починалися перебої із водою. Саме у використанні питної води для поливу присадибних і дачних ділянок постачальники послуги бачать корінь проблеми. Тому влітку у селищі Балабине вода у кранах ще є – тільки тиск зменшується, а вже у Кушугумі спостерігаються перебої, а до Малокатеринівки вода нерідко зовсім не доходить.

– У 2018 році ми побудували нову насосну станцію у Кушугумі, і проблему подачі технічної води для поливу городів майже вирішили, – каже Володимир Сосунівський. – *Але після підриву росіянами Каховської ГЕС вода пішла, непридатними стали практично усі 11 насосних станцій у громаді. Тому й люди знову почали поливати городи питною водою.*

У Малокатеринівці вода у кранах цього року зникла вже 3 червня. Але й наприкінці літа жителі так само скаржилися на те, що вода з'являється лише вночі – і це в кращому випадку.

– *Десь у липні, після навали скарг від мешканців, «Облводоканал» повідомив, що на максимум збільшив об'єми подачі води, – зауважив голова громади. – Але збільшення тиску майже одразу призвело до пориву трубопроводу. Тож тут без заміни старих малопродуктивних водопровідних мереж не обійтись. Але це величезні кошти, яких просто немає. Тому поки що підвозимо питну воду у цистернах. А жителі заповнюють свої так звані «басейни», які є майже на кожному подвір'ї...*

А як із підведенням технічної води? За словами керівництва «Облводоканалу», найближчим часом відновити таке водопостачання теж неможливо, адже прокласти водогін до річки Дніпро технічно складно і витратно. Хоча наразі підприємство веде перемовини з міжнародними організаціями – можливо вони допоможуть із трубами та потужними насосами, щоб якось діставатись до Дніпра.

Світлана ШКАРУПА, фото авторки та з архіву Кушугумської громади

ЗА МАЙЖЕ 24 роки активної роботи Запорізький БФ «ЄОЦ Мазаль Тов» реалізував понад 1000 коротко- та довгострокових грантових проєктів допомоги дітям, молоді, людям середнього та похилого віку, включаючи людей з інвалідністю. Нинішня ситуація потребує ще більш енергійного втручання та допомоги. Бо уваги потребують й люди статусу ВПО та велика кількість наших співмешканців, що опинилися у складних життєвих обставинах.

Нові ідеї народжують нові проєкти в тренді благодійної діяльності «Мазаль Тов».

Про проєкт «Місце зустрічі – інклюзивний діалог!»/The meeting place – inclusive dialogue!, що склався на волонтерських засадах у червні 2024-го, мені розповіли під час зустрічі у «Мазаль Тов» Олена, Каріна та Аліка. Дівчата трохи знякові від першого у своєму житті інтерв'ю, проте їм є про що розповісти, тому розмова швидко наповнилася змістом.

– Наразі дуже багато людей, які перебувають у стресі через війну. Та є найбільш вразливі категорії населення – інваліди, їхні родини, багатодітні родини, ще більше

безпомічні через емоційне ставлення до біди, яку ми всі зараз переживаємо, – розповіла **Олена, PR-менеджерка проєкту**. – І ми задумалися: що можна зробити, аби полегшити їхній стан? Загалом, взаємна підтримка – це сутність роботи всієї нашої організації, частиною якої ми є, це наша атмосфера. Ми шукаємо нові ідеї роботи, які влітаються у загальну роботу «Мазаль Тов». Цей проєкт націлений на розширення нашої звичної аудиторії та можливостей для інклюзії. Завдяки тривалій роботі «Мазаль Тов»

маємо у нашому приміщенні доступний усім простір, зручний для проведення різного роду програм та заходів. Завдяки новому проєкту ми змогли закупити апаратуру, яка нам потрібна, – екран, проектор, а також прикрасили один із кабінетів – маємо красиві порт'єри, зручний інтер'єр і натхнення працівувати. Напрямки роботи були сформовані під час брейн-шторму ще на старті, тож зустрічі у «Мазаль Тов» були саме такими, як ми хотіли їх бачити наші гості: творчі майстер-класи, інклюзивні програми, діалогові програми, у кожній з яких бере участь до десяти учасників, презентації вмінь талантів, зустрічі із спеціалістами. Вже проведено 12 програм, і робота триває.

Та діяльність проєкту «Місце зустрічі – інклюзивний діалог!» не обмежена зустрічами у центрі «Мазаль Тов».

Про цю роботу розповіла **Каріна**:

– Склавши план роботи для різних цільових аудиторій, ми розробили три програми – для родин, для підлітків. Для кожної групи була організована триденна подорожі до «Етносела» у Геленджку, що на півночі Запорізької області. Ми туди не вперше виїжджаємо – і дорослим, і дітям, і молоді це місце дуже подобається. Бо це і подорож, і релакс, і розваги.

– І ще там майже немає мережі, – посміхається **Аліка**. – Тож люди відпочивають, маючи можливість на деякий час відключитися від реальності.

Тож з початку роботи проєкту до «Етносела» на триденні програми виїжджали родини, де мали можливість долучитися до роботи психологами та різними спеціалістами, потім туди вирушили волонтери, а згодом – і підлітки. Тому реабілітація 25-ти родин, 25-ти волонтерів та 25-ти підлітків, що по три дні у спокої посеред степової тиші мали можливість долучитися

до оздоровчих та реабілітаційних процедур, творчих занять, а також спілкування та взаємна підтримка – це неабияка робота з гармонізації стану нашого суспільства, що живе нині у тривогах та непевності у завтрашньому дні.

Проєкт «Місце зустрічі – інклюзивний діалог!»/The meeting place – inclusive dialogue! набуває популярності:

– Це ж зовсім не те, що сидіти вдома та самотньо сумувати! Люди приходять, наповнюють змістом життя, – каже Олена.

До того ж, підліткам наразі дуже важко, бо через пандемію та війну вони вимушені сидіти вдома, до чого додається й онлайн-освіта, відсутність безпосереднього спілкування. Тому Олена, яка до того ж веде підлітковий клуб у «Мазаль Тов», щиро радіє можливості долучати молодь до нового проєкту.

Що презентує покоління незалежних?

У ЗАПОРІЗЬКІЙ обласній бібліотеці для дітей «Юний читач» напередодні головних українських свят відкрилась виставка «Покоління незалежних».

Презентація була урочистою – до Дня українського прапора та Дня Незалежності України у бібліотеці підготували програму і концерт. У виконанні викладачів ДМШ №3 прозвучали твори для бандури та українська пісня.

Але найважливішими героями цього дня стали діти – студійці фотошколи Black Lion Kids, які разом із керівником Владиславом Івахніним та волонтеркою Ганною Кочетковою створили фотографії, які надиhaють та бризкають енергією юних талантів. Та й виставка має назву відповідну – це наші діти, покоління, яке знає лише Незалежну Україну, проте встигло високу ціну нашої Незалежності відчувати та зрозуміти.

Про роботу студії, де за півроку відбулася незлічена кількість подій, розповідали саме діти. Щиро, весело, дотепно. Бо саме такою є атмосфера під час зустрічей та занять.

“Студія – це дуже цікаво. Бо Запоріжжя – не перше місто, де я побувала, але такого життя, як на наших заняттях, зі мною не траплялося ніде. Тому Запоріжжя для мене – місто, куди з кожної подорожі хочеться повертатися, і коли я колись опинюся вдома, все одно захочу знову поїхати до Запоріжжя...”, – каже одна із мешканок тимчасово окупованої території **Женя**.

Додає свої враження і **Софія**: “Вчитися фотографувати дуже цікаво. Та у нас загалом дуже яскрава атмосфера. Хочемо конкурс талантів – то збираємо конкурс талантів. Хочемо концерт – робимо концерт. Хочемо нічого не робити – нічого не робимо!”

Сміються усі, та слово бере пані Ганна, педагогиня, яка працює з дітьми разом із Владом – так називають свого керівника діти. А він продовжує сміятися, емоційно тримаючи легкий та розкутий настрій дитячого спілкування.

– Більшість наших дітей, які створили виставку, – це діти із родин, які вимушено покинули рідний дім. Переїхавши сюди, у Запоріжжя, та ще й знайшовши можливість об'єднатися, яку дає студія, діти, та й ми разом із ними, ще більше оцінили цінність стосунків – як родинних, так і товариських. Для тих, хто втратив дім, хто живе поруч із війною, Україна – не просто слово. Для кожного це частинка серця, а студія нині – центр нашого життя. Ця виставка стала для когось спогадом – про щасливе дитинство чи інший радісний період свого життя. Для когось – спогад про домівку, для когось – враження від подорожі за кордон чи Україною. Під час створення фотографій для виставки ми всі відчували себе носіями наших цінностей, носіями української культури. І ті, хто пережив вимушене переселення, і діти, і батьки, і ті, хто нас приймає та допомагає, розуміють, що Україну із серця нічим не відстанеш, вона там оселилася навіки. Та стала невід'ємною частинкою кожного нашого серця. І тому на цій виставці ми намагалися передати

любов до нашої неньки, до нашого українського життя, – розповідає пані Ганна.

Виставку готували півроку. Представлені 63 кращі роботи 16-ти учасників фотостудії. “Тож попри обставини – творчість перемагає”, – підсумував **Влад**.

І тут діти почали згадувати, що ще відбувалося з ними під час студії: “Ходили гуляти парком. Пригощалися. Фотографували. Розмовляли...”

“Костюми робили, а потім в них фотографувалися. Ми за тиждень створили неймовірні костюми! У нас був чудовий паперовий папуга, мала для подорожей, скриня – вся історія для зйомки”.

“Ми робили графіті – вперше в житті! Полотно натягнули – і всі малювали! Ходили на екскурсії... Заїмались спортом...”

Аж тут одне дівча авторитетно робить дуже серйозний висновок: “Треба сказати так, як є. Усі проєкти були дуже цікаві. Всі вони були дуже творчі. Великі. Яскраві!”.

І всі сміються такий поважності й радісно аплодують. Головне, що відчувається щомиті у цій події, у цьому колективі, – це те, наскільки сміливі та веселі діти. Такі ж щасливі вони й у творчості.

Та вона має й професійний аспект: “Наші діти вивчають Photoshop. І самостійно обробляють фотографії, які готують до друку. Тому роботи не тільки добре сфотографовані, вони фахово підготовлені, – коментує Ганна. – Ви не уявляєте, як багато за ці півроку накопичилося матеріалу. Тож фотографії, що увійшли до виставки, – це краплинки вражень та емоцій, краплинки дитячої творчості. Нам з Владом хотілося створити атмосферу, в якій діти важливі. Вони важливіші, ніж ми, дорослі”.

Дітей привітала **директорка КЗ «Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач» Лариса Данилова**. Каже, що дитячі роботи мають не тільки емоційний, але ще й лікувальний ефект: підвищують настрій та проганяють геть недуги. Відчувається за її емоційністю, наскільки рідними стали студійці у затишних стінах головної дитячої бібліотеки Запоріжжя.

За настроїв, за можливість творчої самореалізації дітей у фотостудії Black Lion Kids хочеться подякувати щирій підтримці, яку організувала у Німеччині пані Катерина – лідер музичного колективу, яка об'єднала колег-музикантів заради допомоги Україні.

“За її ініціативи кілька німецьких організацій у березні цього року провели благодійний концерт.

Зібрані кошти колективи, об'єднані Schiesheimer Stadtorchester, перерахували Благодійному фонду «Сантіс». І завдяки цьому фотостудія мала можливість розширити роботу. До занять із фотомайстерності додали заняття з арттерапії, а також спортивні змагання, прогулянки історичними місцями Запоріжжя. Мали можливість допомогти родинам: набори гуманітарної допомоги передані дітям та підліткам, які приходять на заняття”, – із вдячністю розповідають **Олег Філатов [БФ «Сантіс»]** та **Наталія Філатова [БФ «Златоград»]**.

“Ми, дорослі, створюємо... безпеку, оберігаємо дитячий настрій, тримаємо рівновагу у колективі, – каже **Ганна Кочеткова**. – Забезпечуємо матеріалом, підтримуємо взаємодію – тому що ж маємо справу з різними людьми із різним характером! До того ж, це підлітки. Хто спілкувався з дітьми такого віку, розуміють, що це чи не найскладніший період у житті. Тому ми вчимо дітей взаємодіяти один з одним. Якщо концерт, то кожен може показати свій талант, а іноді й мати виступ разом. Підтримуємо кожен прояв особистості, кожен прояв таланту”.

Після презентації відбувся ще й майстер-клас – саме такі свята та будні роботи студії Black Lion Kids

Виставка до 33-ї річниці Незалежності України і створена дітьми, які знають свою країну тільки незалежною. «Покоління незалежних» – вже четверта виставка у роботі фотостудії Black Lion Kids!

Подивитися на експозицію можна з **понеділка по четвер [з 9.00 до 17.00] та у п'ятницю [з 9.00 до 16.00]**.

Якщо у вересні часи роботи бібліотеки «Юний читач» буде подовжено, про це повідомимо додатково. Як і про нові події у житті Black Lion Kids, фонду «Сантіс» та дитячої бібліотеки «Юний читач», спеціалісти та активісти яких об'єднали свої зусилля заради дітей Запоріжжя та України!

ЗНАЙ НАШИХ!

Тиша... Спокій... І пригоди

Як польські друзі допомагали запорізькій журналістці перемкнути мізки

Закінчення. Початок – на 1-й стор.

Плани планами, а митники непередбачувані

Потяг із Запоріжжя до Перемишля прибуває за розкладом о 15.20. А поїзд до Катовіц стартує за 40 хвилин. Хіба цього не вистачить, аби перебігти з платформи на платформу? Тож ще у Запоріжжі купила на нього квиток через платформу **koleo.pl** [дуже зручний застосунок з українським інтерфейсом для купівлі залізничних квитків у Польщі]. З Катовіц до Бельсько-Бяли, як-то кажуть, «рукою подати» – усього 80 кілометрів і кілька поїздів до 23.00 [вночі у Польщі регіональні потяги не ходять]. *“Буду на місці близько 21.00, – мріяла. – Ще встигнемо з Пьотром і Люцинкою шампанського за зустріч випити”.*

Та щось українські митники на кордоні забарилися, і весь мій геніальний план пішов шкереберть. Прямий поїзд рушив без мене [щоправда, я через ту саму **koleo.pl** встигла здати квиток, і мені повернулися 85 відсотків від суми], а касирка на вокзалі повідомила, що тепер до Катовіц я зможу дістатися тільки з пересадкою у Кракові. До того ж, до Кракова матиму квиток без місця. Тобто якщо будуть вільні крісла в електричці, то сидітиму. Якщо хтось на проміжній станції зайде з квитком на це місце, його треба буде звільнити.

Ну, що вдієш... Пострибавши кілька разів з крісла на крісло, дісталася до Кракова. Тамтешній вокзал є водночас величезним торговельним центром, у якому я мало не загубилася. Врешті вместилися до наступного засобу пересування і зазірнула в **koleo.pl**, щоб купити квиток з Катовіц до Бельська. І що ви думаєте? Єдиний потяг, на який я встигала до 23.00, мав аж дві пересадки! Як це так???

Виявилося, що у Польщі ремонтні роботи проводяться вночі, і пасажирам пізніх поїздів пропонується частину ремонтного шляху подолати автобусом. Так що стрибки з двома рюкзаками продовжилися. Зате до Бельсько-Бяли я прибула, як

королева – одна на усю електричку. Правда, о першій годині ночі, але то дрібниці.

Про грізних баранів та паркани

Після перших обіймів та довгих розмов за життя друзі, знаючи мою любов до прогулянок, надали мені повну волю пересування. І я одразу почимчикувала до ближньої вьоски [так називаються села й селища, які непомітно «перетікають» одне в одне]. У Берах на березі Ясеницького потоку помилувалася затишними будиночками і подвір'ями, що були квітами, послушала воду...

Щоб не вертатися тим самим шляхом, звернула на сусідню доріжку, яка, здавалося, піде понад лісом. Та вона чомусь звернула в поля. За півкілометра зустріла овечу отару. Сфотографувала добрих овець, повернулася... Величезний баран стояв за кілька кроків прямо посеред ґрунтівки і поглядав не дуже доброзичливо. Нагнув голову, пронизливо забикав і почав рити копитом землю. У мене аж дрижки затрусилися. Бігти? Наздожене. Відвернула погляд і навіть очі заплющила...

Ніколи не думала, що баран може обнюхувати людину, як собака. Але цей так і зробив. Потім форкнув і повернувся до мене тилом. Втягнувши нарешті повітря, обережно обійшла тварину. І ще за кількасот метрів уперлася в паркан. Доріжка зникла, а ліс бовванів дуже далеко. Довелося вертати. Добре, хоч баран вирішив, що моя боязка істота не варта більше його уваги.

З тими парканами була ще одна історія. Цього разу – велосипедна. Для роверистів у Польщі створені пречудові умови. Я вже не кажу про карколомні [зі «скоками» та крутими поворотами], але ретельно промарковані траси у горах, призначені для любителів адреналіну. Поза містами для

простих туристів прокладена купа маршрутів, які відображаються на гугл-картах. От я і поїхала якось за вказівками одного з таких маршрутів. Зеленими пасовиськами, тінистими лісочками. Поки не вперлася... Правильно, в паркан. За яким починалися чийсь оселі.

Тут не було барана, хоча оглушливо гавкав невидимий собака. Збоку простяглася чимала стрижена галявина, обмежена дровеняками на стовпчиках. Рисочки у смартфоні показували прямо на них. Довелося ризикнути. Добігла через галявину до стовпчиків, перекинула через дровеняку велосипед і... почула: *“Джень добри...”* З іншого боку стояла група роверистів, що намірилися так само, як я, долати перешкоду, тільки у зворотньому напрямку. Ну, слава Богу. Гугл-мапа не збрехала. І я не порушила чийсь приватну територію.

Інші велосипедні прогулянки були суцільним щастям. І до річки Вапеніци з місцевим водосховищем, де збудували новий місточок. І до Устроля вздовж Вісли, де на кожних ста метрах стоять лавочки зі сміттєзбірниками, аби подорожні могли перекусити в тійчочку, не забруднюючи природне середовище. І до інших мальовничих численних сіл і містечок. Бо безпечні рівенькі велодоріжки поруч трас є просто обов'язковими.

До яхтсменки мені далеченько

Пригоду зовсім іншого характеру приготував польський колега Мартін Калуськи. Він запропонував мені «жонглювку», тобто прогулянку на яхті. Я з вдячністю погодилася. Згадала, як у юності в Бердянську ми компанією виходили в море. З вітрилами поралися хлопці, а дівчата засмагали та купалися, пірнаючи в глибину з невисокого борту. Яхта тоді

здавалася мені великою і потужною...

Коли ми разом з Мартіном та його татом, досвідченим «жонглем» [яхтсменом] приїхали до порту на озері Гошчалковіце і я побачила невеличкі і майже пласкі посудини довжиною у три метри, мені стало якось не по собі. *“Не хвилюйся, то спортивні жонгли, – заспокоїв Мартін. – Ми візьмемо більшу”.*

Я б не назвала те судно багатомільним, хоча там були лавочки та рубка. А от щогли були потужними. І коли чоловіки натягнули вітрила...

Ні, озеро було майже спокійним, Мартін з татом були, здається, розчаровані, що «не веє». Та після дощу було прохолодно та мокро. І варто було відійти трохи від берега, як Мартін запропонував вчити мене кермуванню...

Скажу чесно. Я не запам'ятала, ні як зветься та мотузка, яку я час від часу мала підтягувати, аби переднє вітрило не плюскотіло; ні коли треба перекинути основне вітрило на інший бік [то вже робили чоловіки]; ні якихось інших правил. Я весь час намагалася вловити, коли яхта відхиляється від курсу, і трохи повернути кермо. А от коли відчула, що наша жонгла «кориться» моєму кермуванню, а головне, чоловіки спокійно розмовляють, лише зрідка подивляючись вперед, то спіймала справжній кайф.

Хоча напруга від «інтелектуальних зусиль» була написана в мене на лобі. Бо коли по поверненні з жонглювки я захоплювалася садком мами Мартіна, де росте безліч усього красивого та істівного, тато трошки ревниво спитав: *“Тобі, мабуть, садок подобається більше, ніж жонглювання?”* Я запевнила його, що подобається те й інше, просто це різні речі. *“Дипломатка... – посміхнувся тато. – Приїдеш наступного разу – побачимо”.*

“Де гриби?” – “Нема...”

А от у лісі жодні пригоди мене не чекали. Як і гриби. Ну, не було їх – від слова зовсім. Навіть отруйних поганок чи мухоморів. Та

найбільше засмутилася від цього донька пана Пьотра Моніка, яка двічі супроводжувала мене до лісу та на Козячу Гірку і дуже хотіла, аби в мене була ще й така радість. *“Нестети...”* [На жаль...] Та я отримала величезне задоволення від компанії Монечки та гасання довкола її собаки Майї.

Друга донька пана Пьотра Танечка організувала екскурсію до лавандового обійстя. Хоча більшість кущиків відквітнула, різнобарв'я нікуди не поділося, а кава з лавандовим сиропом була неперевершеною.

Потім ми поїхали до ставків, що належать польській академії наук. Колись тут розводили якісь унікальні сорти риби, за раз господарство з якихось причин підупало, та краса там неймовірна. А такої величезної зграї лебедів я взагалі ніколи не бачила.

Дякую, друзі!

До зустрічі у вільній Україні!

Я не могла не навідати улюблені куточки Яворжа, де мешкають Пьотр та Люцинка Висоцькі: санаторний парк з деревами «помікового віку», амфітеатр і Тешню [така споруда з гілочок вишні, усередині якої кризь сіль циркулює вода]. Вкотре надихнулася архітектурою Бельсько-Бяли – старовинні вулички, замок князів Сулковських, площа Ринок, костіол Святого Миколая, театр, пошта, ратуша, знаменитий будинок із жабами завжди цікаві.

Звичайно, окремою подією стали відвідини редакції «Кроніки Бескидської». Надзвичайно приємно було побачити колег, завітати до затишних кабінетів та невеличкої телестудії, послуhati щотижневне планування, поринути у радісну атмосферу щоденної творчості. Журналісти «Кроніки» щиро цікавилися життям запоріжців і бажали найшвидшої перемоги Україні. А згаданий вище Мартін Калуськи докладно розпитав мене і вже опублікував розповідь про життя нашого прифронтового міста.

До речі, журналісти «Кроніки Бескидської» цікавляться Україною не тільки в моїй особі. Наприкінці липня журналістка Магдалена Нич зробила великий матеріал про життя у Бельсько-Бялі наших вимушених переселенок. З ним ми познайомимо читачів іншим разом. А зараз...

Величезна подяка усім колегам. І, звичайно, найперше – моїм гостинним друзям пану Пьотру Висоцькому, Люцині Висоцькій, усій їхній родині. Щиро вірю, що після нашої Перемоги ми вітатимемо їх у вільній країні – Україні.

Ганна ЧУПРИНА, фото авторки

Генеральний директор Геннадій ДЕРИБАС

приймальня: (061) 787-52-11;

служба розповсюдження: (061) 787-51-41;

Е mail редакції: postmaster@mig.com.ua Web-сторінка: www.mig.com.ua

Рекламна служба газети «МИГ»: (067) 610-64-24, 787-51-94, 787-50-44, rs@mig.com.ua, reklama@mig.com.ua

Редакція виплачує гонорари лише за замовлені матеріали.

ГАЗЕТА «МИГ»
Виходить з 12 листопада 1939 р.
[до 1 січня 1991 р. –
«Комсомолец Запоріжжя»].
Засновник і видавець:
ТОВ «Газета «МИГ»

МИГ

НАША АДРЕСА: м. Запоріжжя, пр. Соборний, 152, 5-й поверх.

Зупинка міського транспорту: «Площа Пушкіна».

Адреса для кореспонденції: а/с 8030, м. Запоріжжя, 69095.

Газета виходить раз на тиждень щочетверга. Обсяг 2 д.а.

Друк офсетний. Тираж 15000 прим.

Номер рішення Національної ради України

з питань телебачення та радіомовлення №2064 від 13.06.24 р.

ідентифікатор медіа R30-04543

Зам. № 2400115

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір і точність наведених фактів і цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не належать до відкритих публікацій. Редакція може публікувати статті в порядку обговорення, не поділяючи точку зору автора. Відповідальність за достовірність реклами несуть рекламодавці. Використання матеріалів, опублікованих на сторінках газети та сайту «МИГ», можливе лише за згодою редакції.

Листування з читачами – тільки на сторінках газети. Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються. В опублікованих програмах телепередач можливі зміни.

Співробітники «МИГ» – гуманісти. Якщо ви знайшли в номері нашої газети помилки та неточності, сприймайте, будь ласка, це правильно: є люди, для яких пошук друкарських помилок – велике задоволення. І лишати їх цього – не гуманно.

Дякуємо, що ви нас читали!

Номер
підписано до друку
3.09.24
об 11.00.

Кольороподіл і друк
ТОВ «Український Друк».
м. Запоріжжя